

Vejen til genopretning af torskbestandene i Østersøen

Østersøtorskerne er i krise. De to primære populationer – den østlige og den vestlige bestand – er begge i en meget kritisk tilstand efter stor tilbagegang de seneste to årtier, og der er ingen udsigt til, at det bliver markant bedre. Det har medført, at ICES (Det internationale Havforskningsråd) de seneste tre år har anbefalet en fangstkvote på 0 kg på den østlige torskbestand, ligesom kvoten på den vestlige bestand også er blevet reduceret markant. I et sidste forsøg på at ændre situationen blev målrettet fiskeri efter de to torskbestande forbudt i december 2021 – det er dog muligt at lange torsk som bifangst i et meget begrænset omfang – men det er usandsynligt, at det alene er nok til at redde torskene i Østersøen.

En ny videnskabelig rapport fra The Fisheries Secretariat viser, at Østersøtorskens kollaps ikke er sket pludseligt, men derimod er et resultat af en længerevarende proces drevet af overfiskeri og dårlige miljøforhold. Kollapset sker på et meget kritisk tidspunkt, hvor der er behov for et velfungerende og robust havmiljø, der skal kunne håndtere de trusler, som skyldes klimaforandringerne

Rapporten “The Decline of Cod in the Baltic Sea”

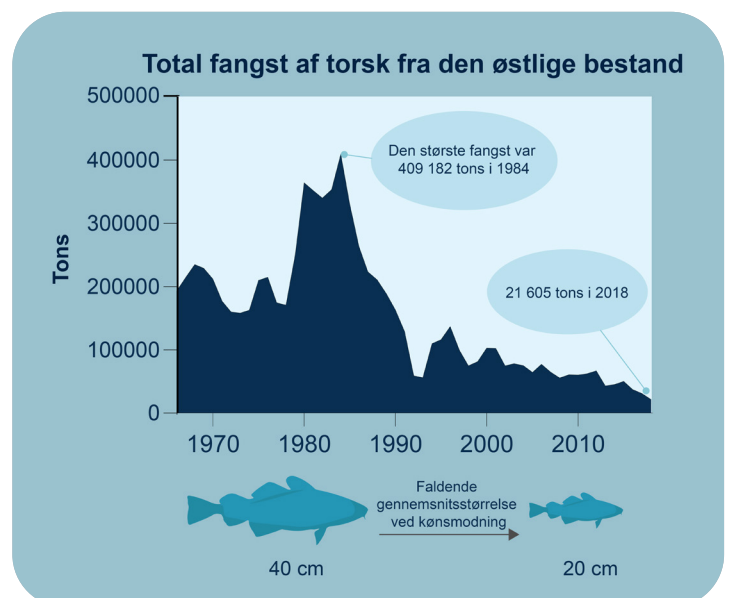
Formålet med rapporten er at samle tilgængelig viden og forskning om torskbestandenes tilstand i Østersøen. Med udgangspunkt i en gennemgang af den videnskabelige faglitteratur og anden litteratur giver rapporten et overblik over Østersøtorskens situation, der inkluderer:

- Den nuværende tilstand og ændringerne, der er sket.
- Faktorer/problemer der, kan have bidraget til ovennævnte.
- Forslag til initiativer, der kan modvirke de begrænsende faktorer.

Rapporten beskriver også EU's fiskeriforvaltning i Østersøen og giver anbefalinger baseret på den aktuelle tilstand af både økosystemet og de gældende juridiske rammer.

Torskebiologi og presfaktorer

Atlantisk torsk (*Gadus morhua*) er et toprovdyr, der spiller en væsentlig rolle i Østersøens økosystem. De to torskbestande i Østersøen er tilpasset udfordrende forhold med dels lav saltholdighed og dels lave, men varierende, iltkoncentrationer i vandet, der karakteriserer Østersøen. Begge bestande har det dårligt og er gået voldsomt tilbage i de seneste årtier, og de lider begge af en unaturlig størrelsesfordeling med meget få store individer og lav produktivitet.

Torsk har i århundreder været en vigtig fødekilde for mennesker i Østersøområdet. I nyere tid har torskefiskeriet givet anledning til en meget værdifuld industri, men i 1980'erne oversteg fiskepresset torskens evne til at formere sig, og det resulterede i det gradvise sammenbrud. Torskens deroute har resulteret i et regimeskifte, hvor det tidligere torskefiskeri med en begrænset bifangst af fladfisk nu er afløst af et målrettet fiskeri efter fladfisk med torsk som bifangst

Årtier med højt fisketryk er utvivlsomt en af de vigtigste årsager til torskens nedgang i Østersøen, men en række andre menneskeskabte,

miljømæssige presfaktorer har også spillet en rolle. Eutrofiering og forurening med miljøfremmede stoffer har ændret miljøet i havet og har medført store områder med lavt iltindhold og deciderede døde områder, hvor stort set intet liv kan overleve.

Ud over det målrettede torskefiskeri så har andre fiskeriformer også haft stor indflydelse på torskens situation. Det gælder for eksempel det store industrifiskeri efter brisling og småsild, der begge er vigtige fødekilder for torsk, og som derfor har medført, at torsken i visse områder har været fødebegrænset. Desuden har brugen af bundtrawl medført bifangst af torsk i alle livsstadier.

Klimaforandringer

Klimaforandringerne får havtemperaturen til at stige, og det påvirker både havets modstandskraft og livet i det. Da Østersøen generelt er lavvandet og omgivet af land på alle sider, vil klimaforandringerne sandsynligvis ramme hårdt. Torskens fødesøgning og gydeperioderne er koblet til vandtemperaturen. Det betyder, at klimaforandringerne er endnu en byrde for torskebestandene i Østersøen, og derfor bliver det endnu mere vigtigt at begrænse de andre menneskeskabte, negative faktorer så vidt muligt.

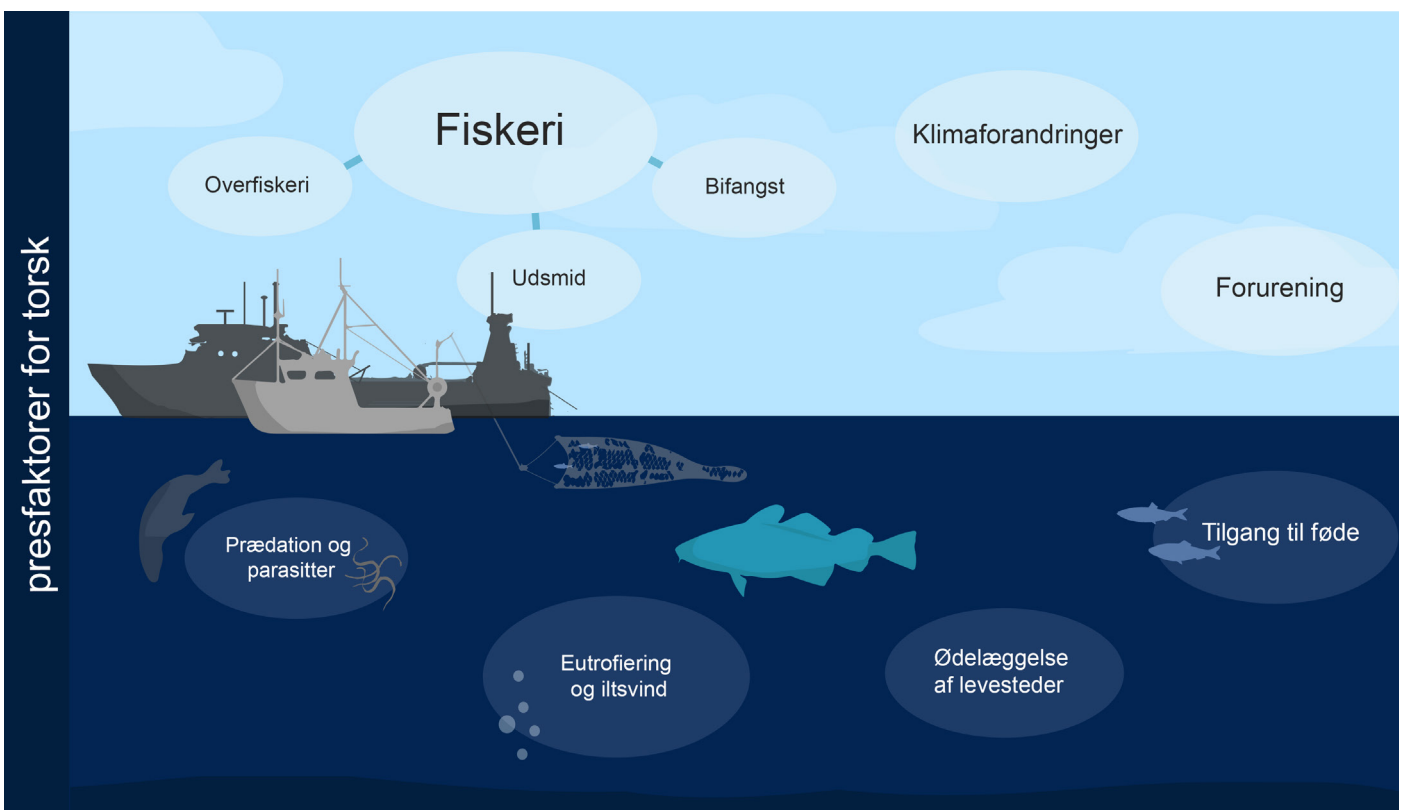
Fiskeriforvaltning i Østersøen

På trods af torskens åbenlyse faretruende situation i Østersøen har EU-landene omkring Østersøen siden 2013 vedtaget kvoter, der ligger over det bæredygtige niveau, som forskerne har anbefalet. I juli 2019 førte det forestående kollaps af

torskebestanden i den østlige del af Østersøen til, at Europa-Kommissionen annoncerede en række nødforanstaltninger med henblik på at redde torsken. Der blev indført et øjeblikkeligt forbud mod alt målrettet kommercielt torskefiskeri i den Østlige del af Østersøen. På trods af dette drastiske skridt – og imod den videnskabelige rådgivning – fik fiskerne lov til at fange torsk igen i 2020. Kvoten i den Østlige Østersø blev på 2000 tons, som dog kun kunne landes som bifangst. Dette medførte en yderlige nedgang i torskebestanden. I oktober 2021 blev det besluttet at forbyde alt målrette fiskeri efter torsk i hele Østersøen – det vil sige både i forhold til den østlige og den vestlige bestand – ligesom kvoten på den tilladte bifangst af torsk blev reduceret markant.

Det løser dog ikke alle problemer, idet de fleste torsk nu fanges som bifangst ved fiskeri med bundtrawl efter andre arter. For at sikre en bæredygtig forvaltning af alle bestande, så bør fiskeriet reguleres ud fra de mest svage bestandes behov. Det betyder, at fiskeriet bør stoppes, hvis der er for store mængder af torsk i trawlene – selv om det kan betyde, at en tilgængelig kvote af andre arter derved ikke kan udnyttes fuldt ud.

Siden 2015 har der været landingspligt, som gør det ulovligt at smide torsk og andre arter tilbage i havet. Men mangel på effektive kontrolmekanismer betyder, at uønskede torsk smides døde tilbage i havet. Det gør selvsagt ikke noget godt for bestandene, og det underminerer forskernes mulighed for at monitorere bestandene, idet det illegale udsmid af torsk ikke indgår i beregningerne.

Anbefalinger

For at genoprette torskbestandene i Østersøen er det nødvendigt at implementere en økosystembaseret tilgang, der både anerkender interaktion mellem arterne i fødenettet og torskens forskellige krav til habitater gennem hele livscyklus samt tager udgangspunkt i vigtigheden af tilstedeværelsen af rovfisk i et sundt økosystem. På alle forvaltningsmæssige niveauer skal der arbejdes for, at fiskeriet bliver skånsomt, at vigtige habitater sikres mod forringelser, og at forurening og eutrofiering skal bekæmpes.

Vi foreslår følgende for at genoprette torskbestandene i Østersøen:

Implementering af en økosystembaseret forvaltning af fiskeriet

1. Implementering af flere arter i forvaltningen af det demersale (bundbære) fiskeri

I dag fanges torsk primært som bifangst i det demersale fiskeri efter fladfisk og andre fiskearter. Fastsættelse af individuelle fangstbegrænsninger for de respektive bestande – de såkaldte "Total Allowable Catches" (TAC) – reflekterer ikke realiteterne i fiskeriet, da fangst af en art medfører bifangst af andre. Som det første skridt skal EU-medlemslandene omkring Østersøen anmode om, at ICES' rådgivning om fiskerimulighederne tager udgangspunkt i forvaltning af flere arter.

2. Indføre den nødvendige buffer i kvoterne/ fangstbegrænsningerne

En kombination af flere menneskeskabte stressfaktorer har gjort Østersøens fiskebestande sårbare overfor overudnyttelse, og det gør dem mindre tilbøjelige til at komme sig. Det bør tages i betragtning i diskussionen om fiskeribegrænsninger. TAC-forslagene fra Europa Kommissionen skal inkorporere en tilstrækkelig stor forsigtigheds-buffer og være i overensstemmelse med målene i den fælles fiskeripolitik (Common Fisheries Policy – CFP). Vi foreslår, at Europa Kommissionen sender en særlig anmodning om rådgivning til ICES om, hvor stor den buffer skal være.

3. Fastsætte fangstbegrænsninger i industrifiskeriet med udgangspunkt i forsigtighedsprincippet og en økosystembaseret tilgang

Brisling og småsild er essentielle fødekilde for rovfisk, pattedyr og havfugle i Østersøen. Disse arter indgår også i et storstilet industrifiskeri udført af pelagiske trawlere, og fangsterne bruges primært i akvakulturen til opfodning af fisk eller i landbruget. Når kvoter i industrifiskeriet fastlægges, så bør fiskenes rolle som fødekilde for andre arter samt deres og rovfiskenes tids- og arealmæssige fordeling tages med i ligningen.

Gør fiskeriet bæredygtigt

1. Prioriter fiskeri med lille påvirkning

Den nuværende fiskeriforvaltning og kvotesystemet tager ikke de nødvendige hensyn til påvirkning af økosystemet og effekten af bifangsterne. Et system, som favoriserer fiskerier med lav påvirkning ved at tildele prioriteret adgang til fiskerimulighederne for de fartøjer, der gør mindst skade, eller fisker på den mest bæredygtige måde, ville gavne både fiskeindustrien og økosystemet. Et sådant princip er allerede skitseret i artikel 17 i den fælles fiskeripolitik; medlemsstaterne bør gennemføre dette ved at tildele fiskerimuligheder til fartøjer med den laveste bifangst af torsk. Vores analyse viser, at denne politik stadig ikke er fuldt implementeret, selvom forordningen om den fælles fiskeripolitik blev vedtaget i 2013. Det er vigtigt, at medlemsstaterne ved Østersøen gør mere brug af denne forpligtelse til gavn for alle fiskebestande i Østersøen.

2. Gør elektronisk fjernovervågning obligatorisk i fiskerierne

Bæredygtig forvaltning er kun mulig, hvis fangstdata er pålidelige, og der er et passende niveau for kontrol og håndhævelse. Elektronisk fjernovervågning (Remote Electronic Monitoring – REM) er en omkostningseffektiv måde at løse alt ovenstående på. REM bør prioriteres meget højt og gøres obligatorisk i alle fiskerier, der interagerer med torsk – ikke mindst set i lyset af det dokumenterede, ulovlige udsnidt torsk.

3) Obligatorisk brug af selektive redskaber til at begrænse bifangsten

I løbet af de seneste år er der sket fremskridt inden for udvikling af alternative redskaber, som kan forebygge mod bifangst af torsk, men meget få af disse redskaber bruges i øjeblikket af fiskerisektoren. Obligatorisk anvendelse af de mest selektive redskaber i de fiskerier, hvor der forekommer bifangst af torsk, vil være en effektiv måde at begrænse fiskeridødeligheden hos torsk.

Forbedre miljøbeskyttelsen

1) Implementering af HELCOM's handlingsplan for Østersøen

Østersøens havmiljø er i en dårlig tilstand. Det skyldes først og fremmest eutrofiering og iltvind forårsaget af udvaskning af næringssalte fra landbruget og forurenende stoffer fra menneskelige aktiviteter. Disse omfattende problemer løses bedst gennem en koordineret indsats blandt alle nationer omkring Østersøen. Den Baltiske Havmiljøbeskyttelseskommision – også kendt som Helsinki Kommissionen (HELCOM) – udgør en formel ramme for den regionale koordinering, og fælles aktioner aftales og implementeres under en handlingsplan for Østersøen (Baltic Sea Action Plan - BSAP), som blev opdateret i 2021. Implementering af HELCOM's BSAP vil føre til en værdifuld og nødvendig forbedring af Østersøens tilstand.

2) Aktivt arbejde for at restaurere ødelagte økosystemer og begrænse bundtrawling

Mennesker har i årtier i høj grad beskadiget væsentlige habitater i Østersøen. Bundtrawling er en af de særligt skadelige aktiviteter, der får lov til at fortsætte – også i fredede områder. Den nye EU-genopretningslov vil give mulighed for at lave bindende aftaler om genopretning af økosystemer. En sådan indsats bør kombineres med en fjernelse af de mest ødelæggende fiskeredskaber fra Østersøen på en retfærdig og progressiv måde.

3) Sammentænk fiskeri, miljø, lovgivning, politik og implementering

Selvom der er stærke forbindelser mellem fiskeri- og miljølovgivningen gennem adskillige EU-love og -direktiver, er der kun få eksempler på, at medlemsstaterne rent faktisk kombinerer dem i deres nationale forvaltning. Men da medlemsstaterne er juridisk forpligtede til at følge EU-lovgivningen, er det ikke længere en mulighed at forsinke og undgå implementeringen af en økosystembaseret tilgang til fiskeriforvaltning på nationalt plan. Det betyder, at der skal gennemføres fuld integration af fiskeri- og miljøpolitikker på nationalt plan såvel som i mellemstatslige organisationer (IGO's) som HELCOM og Baltfish.

Torsk spiller en væsentlig rolle i Østersøens økosystem og har dermed også en nøglerolle i genopretningen af Østersøen. Selvom den nuværende tilstand for torsk i Østersøen er den værste, der nogensinde er set, er genopretning stadig mulig. Landene omkring Østersøen, Europa-Kommissionen og alle interessenter har ansvaret for at støtte denne indsats, som kan få torskebestandene i Østersøen tilbage.

Download rapporten her:

www.fishsec.org/returnofthecod/

Rapporten er skrevet af Fiskerisekretariatet som en del af projekt Return of the Cod. Projektets formål er at gøre det muligt at genskabe levedygtige og robuste torskebestande i Østersøen. Den danske projektpartner er Danmarks Sportsfiskerforbund.

Fiskerisekretariatet er en uafhængig non-profit-organisation, der arbejder for beskyttelse og restaurering af marine økosystemer med fokus på fiskeriet.

Danmarks Sportsfiskerforbunds formål er:

- At arbejde for at skabe det bedst mulige grundlag for alle, der vil dyrke lyst- og sportsfiskeri i Danmark - nu og i fremtiden.
- Vi arbejder for en bedre natur-, miljø- og fiskeriforvaltning med henblik på at skabe et lystfiskeri for alle i en rig natur.
- Vi vil gøre lystfiskeriet til en spændende og meningsfuld fritidsinteresse.
- DSF vil gøre det lettere at være foreningsleder i medlemsforeningerne

